

Müzikte Doğrudan Yaratıcılık Düşüncesi: John Tavener ve "The Lamb" Eseri
Direct Creativity the Thought of In Music: John Tavener And the Work of "The Lamb"

Hakan Aryol*

* Sorumlu yazar
Corresponding author

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye
Master Student, Çankırı Karatekin University, Türkiye
hakanaryol@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-0077-4578>

Makale geliş tarihi / First received : 17.10.2022

Makale kabul tarihi / Accepted : 02.12.2022

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadır:

- 1- Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Müzik Bölümü Öğretim üyesi Dr. Tuğba Çağlak Eker'e teşekkür ederim.
- 2- Makalemden etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.
- 3- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

This article was checked by *Turnitin*. Similarity Index 09%

Aryol, H. (2023). Müzikte doğrudan yaratıcılık düşüncesi: John Tavener ve "The Lamb" eseri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (14), 25-38.

ÖZ

Sanat tarihinde 20. yüzyıl, tüm sanat dalları için cesur girişimler ve yenilikler dönemi olarak bilinmektedir. 1970 yıllarında ortaya çıkarak, armonideki karmaşık gelen ezgilerin yerini tamamıyla sade ve yalın bir anlatımla ifade eden Yeni Yalınlık akımı, bireysel eserler veren bestecilerin stilleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve elde edilen veriler önem taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmada, 20. yüzyılda oluşan Yeni Yalınlık akımı anlatılmakta ve bu akımın besteciler üzerindeki etkisinin neler olduğu, akımın içerisinde gelişen yenilikler belirlenirken, bestelerdeki ilahi temaların müziklerine nasıl yön verdikleri soruları cevaplanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bilgilerin, Türkiye'deki müzik öğrencileri ve yüksek lisans öğrencileri tarafından eğitim amaçlı bir kaynak olarak kullanılması hedeflenmektedir. Araştırma, betimsel bir çalışmadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılarak konu ile ilgili alan yazın taranmış, tarama sonucunda Yeni Yalınlık akımı hakkında bilgiler tespit edilmiştir. Bu tespit sonucunda araştırmanın örnekleme olarak belirlenen John Tavener hakkında bilgi verilmiş ve The Lamb eseri üzerinde içerik analizi yapılmıştır.

Anahtar kelimeler

Çağdaş Dönem, Yeni Yalınlık, John Tavener, The Lamb

ABSTRACT

20th century in the history of art. It is known as the period of bold initiatives and innovations for all branches of art. The New Simplicity movement that emerged in the 1970s has a direct impact on the styles of individual composers. The data obtained during the research on The New Simplicity movement is important in terms of seeing that both domestic and foreign resources are extremely insufficient and meeting a necessary need depending on this situation. It is aimed that the obtained information will be used as an educational resource by music students and graduate students studying in the field of music in Turkey. The research is a descriptive study. In the research, the literature on the subject was scanned by using the document analysis method, one of the qualitative research methods, and as a result of the scanning, information about the New Simplicity movement was determined. As a result of this determination, content analysis was made on John Tavener's The Lamb as a sample.

Keywords

Contemporary Era, New Simplicity, John Tavener, The Lamb

GİRİŞ

Her sanat alanında oluşan değişimler gibi müziğin içerisinde de belirli dönemlerinin olduğu ve bu dönemlerin müziğin gelişimine yön verdiği bilinmektedir. Müzik, zamana bağlı bir şekilde gelişim göstermiş ve bulunduğu dönemin şartlarına göre biçimlenerek belirli isimlerle adlandırılmıştır. Çağdaş dönemde ortaya çıkan yeni akımlar, dönemin geleneksel eserler veren bestecileri tarafından kabul edilmesi zor bir ikilem yaratmış olsa da Yeni Yalınlık akımının gerektirdiği yeniliklere zaman içerisinde uyum sağlamayı başarmışlardır.

"20. yy'ın başlarında besteciler müzik için yeni ama farklı olan her yolu denemişlerdir" (Waugh, 2000, s. 54). İlk olarak Almanya'da filizlenmeye başlayan Yeni Yalınlık akımının en önde gelen bestecileri; Aribert Reimann, Hans-Jürgen Von Bose, Hans-Christian Von Dadelsen, Detlev Müller-Siemens, Wolfgang Rihm, Wolfgang Von Schweinitz, Ulrich Stranz, Manfred Trojahn gibi isimler olmuştur. Ancak sadece Avrupa değil, farklı coğrafyalarda yaşayan besteciler de çağdaşlarından etkilenerek Yeni Yalınlık akımını yansıtan eserler sunmuşlardır. Estonyalı Arvo Pärt, Rus besteci Sofia Gubaidulina ve Polonyalı Henryk Mikołaj Górecki bu dönemi yansıtan önemli besteler ortaya koymuşlardır. "Yenilikler ve yeniliklerin sonucu olan çağlar daha önceki çağlarda hazırlanır" (Cangal, 2010, s.301). Çağdaş müziğin ilerleyen gelişimi sonucunda 20. yy'ın başlangıcından 1980 yılına kadar farklı teknik ve besteleme akımları oluşmuştur. "20. yy'da birçok akım bu dönem içerisinde yer alır" (Say, 2000, s.468). Çağdaş dönem içerisindeki yaklaşımlar farklı bir süreçten geçerek, dönemin yapısal müziğini etkilemiş ve yeni arayışların oluşmasına neden olmuştur.

İngiliz besteci John Tavener Yeni Yalınlık akımının önemli bestecilerindendir. Özellikle farklı din ve inanışlardaki değişik etnik unsurları eserlerinde kullanan John Tavener, Ortodoks kilise müziğinde etkin bir isim haline gelmiştir. Yeni Yalınlık akımı hakkında, Türkiye'de konu ile ilgili ayrıntılı bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Farklı ülkelerde yapılan araştırmalar ise şu şekildedir; Eduard C. Heyning'in John Tavener ve Kutsal Sessizlik, Sally Imrie'nin John Tavener' in 1977 Sonrası Seçilmiş Koro Eserlerinin Özel Atflarıyla İncelenmesi, Joanna Miklaszewska'nın John Tavener' in Eserlerinde Bir 'Sesteki Simge' Fikri, Ralph Lorenz'ın, Sir John Tavener' in Magnificat ve Nunc Dimittis'i, Tavener' in Kutsal Minimalizm Kompozisyon Tarzı Üzerinde Bizans Etkileri örnek çalışmalar arasındadır (Heyning, 2018, Imrie, 1998, Miklaszewska, 2021, Lorenz, 2020).

Yapılan araştırmada, 20.yy. da oluşan akımlardan Yeni Yalınlık akımının oluşum sebepleri ile besteciler üzerindeki etkisinin neler olduğu ve gelişen yenilikler belirlenirken, bestelerindeki ilahi temalarla müziklerine yön veriş biçimlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Çağdaş dönem içerisinde ortaya çıkan Yeni Yalınlık akımının daha net anlaşılması açısından, John Tavener ve The Lamb eserinin incelenerek akım hakkında bir kaynak oluşturması düşünülmüştür.

Analiz olarak The Lamb eserinin seçilmesinde iki faktör etkili olmuştur. Birinci sebep, bestenin 1982 yılında tamamlanmasının hemen ardından Cambridge'deki King's College'da Festival of Nine Lessons and Carols yani Dokuz Ders ve Şarkılar Festivalinde sahnelenerek ulusal televizyonda yayınlanması sonucu uluslararası tanınırlık kazanan ilk eseri olmasıdır (Burna, 2020). Besteci The Lamb eserini üç yaşındaki yeğeni Simon'a doğum günü hediyesi olarak yazdığını söylemektedir (John Tavener, t.y). Masumiyet denildiğinde ilk akla gelen şey sanırım çocuktur ve Blake'in masumiyet şarkıları şiiriyle John Tavener'ın ana temadaki sekiz notası birleştiğinde ortaya çıkan melodilerin Simon ve The Lamb arasında nasıl bir bağlantı yapmış olabileceği sorusuna cevaplar aranarak şarkı üzerinde yoğunlaşılmasına neden olmuştur. Adı geçen eserin ve sanatçının belirtilen özellikleri seçimin ikinci nedenini oluşturmuştur.

Özellikle Yeni Yalınlık akımı üzerinde yapılan araştırmalar sırasında hem yerli hem de yabancı kaynakların son derece yetersiz olduğunun görülmesi ve bu duruma bağlı olarak önemli bir ihtiyacı karşılaması, Türkiye’de müzik alanında öğrenim gören müzik öğrencileri ve yüksek lisans öğrencileri tarafından eğitim amaçlı bir kaynak olarak kullanılması bakımından önem taşımaktadır.

Araştırma, betimsel bir çalışmadır. “Betimleme yöntemi, olayların, olguların, nesnelerin, kurumların veya çeşitli durumların ne olduklarını veya belli özelliklerin neler olduğunu ortaya çıkarma işlemleridir” (Cebeci, 2010, s.7). Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılarak konu ile ilgili alan yazın taranmış, tarama sonucunda Yeni yalınlık akımı hakkında bilgiler tespit edilmiştir. “Kategorilerin taşınması gereken en önemli özelliklerden biri aynı dokümanı, aynı amaç doğrultusunda kullanan başka bir araştırmacının da büyük ölçüde benzer sonuçlara ulaşabileceği açıklıkta olmasıdır” (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 81). Bu duruma bağlı olarak akımın bestecilerinden John Tavener’ ın eserlerindeki temaların daha iyi anlaşılabilmesi için The Lamb adlı eseri üzerinde çalışılmış, Yeni Yalınlık akımının oluşum sebepleri nelerdir? Yeni Yalınlık akımında belirlenen konu ve yaklaşımlar nasıldır? John Tavener kimdir? ve bestecinin The Lamb adlı eserindeki tonal ve ritimsel yaklaşımı ne şekildedir? soruları alt amaçlar olarak belirlenmiştir.

Yeni Yalınlık Akımının Oluşumu

İlk olarak Almanya’da ortaya çıkan Yeni Yalınlık akımı, yeni basitlik anlamına gelen Almanca Neu Einfachheit adıyla bilinmektedir. Müzikteki bütün yapı basitleştirilerek armonide karmaşık gelen ezgilerin yerini tamamıyla sade ve yalın bir anlatım almaktadır. Böylelikle ortaya çıkan yalın armoniler, yalın ezgiler ve yalın ritimlerle oluşturulan birçok eserin dinleyiciyle buluşmasını sağlamıştır. “20.yy., gelişmelerin müzikte hızlı bir şekilde ilerlemesi ve yenilenen oluşumlarla farklı yöntemlerin olduğu bir dönemdir ve bu ilerleme önceki yüzyıllardaki yapılmış olan bütün yeniliklerden daha fazladır” (Mimaroglu, 1995, s. 119-120). Yeni Yalınlık akımının önemli temsilcilerinden biri olan Alman besteci Wolfgang Rihm, Der Einsamste adını taşıyan eserinde, sadeliğin ve yalınlığın hâkim olduğu melodik yapıya vokal seslerini de ekleyerek, Yeni Yalınlık akımını opera tekniğiyle harmanlamıştır.

Dönemin diğer bestecilerinden olan Estonyalı Arvo Pärt, birtakım dizisel yöntemler geliştirmiş olmasına rağmen içinde bulunduğu inanç sisteminin etkisiyle, yalınlaşma düşüncesini benimsemiştir. Rönesans müzikleri üzerinde yoğun çaba sarf eden besteci daha sonra ilgisini bambaşka bir yöne çevirerek Tintinnabuli (Küçük Çanlar) adında farklı kompozisyon tekniği geliştirmiş; böylelikle az sayıda nota kullanarak bestelerini oluşturmuştur. Arvo Pärt’ in Für Alina adlı eseri, bu teknikle bestelediği ilk piyano eseri olma özelliğini taşımakta ve eserde ses kadar sessizliğin de önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Yeni Yalınlık akımını savunan besteciler, tüm sanat ve kültürel yapıların birbirleriyle bağlantılı olduğunu ve temelini bir şekilde buna dayandırarak ortaya çıkan akımların yalnızca oluşum değil; sanattaki yaratıcılığın anlamlı bir parçasıdır düşüncesini özellikle savunmuşlardır. “Sanat tarihinde modernizm olarak adlandırılan estetik tavırda, kişiselliğin temel dışavurum aracı olarak düşünülen üslup modernist sanatçının topos’udur, ama üslup, öz tatmini peşinde koşan narsist bir benliğin ehlikeyif bir tarzda ifade edilmesi demek değildir.” (Eagleton, 1986, s. 27).

Yeni Yalınlık Akımında Belirlenen Konu ve Yaklaşımlar

"Modernizm, 1860 ile 1930 yılları arasında gittikçe fazlalaşan kalıplaşmalara karşı sanata gerçek bir deneyim olanağı sağlamak ve mübadeleyi kapsayacak bir kural olacak şekilde hemen tüketilmemesi, gerçekleşmesi olanaksızmış gibi görünmemesini sağlamak için savunulan sanatsal direnme stratejisi olarak kullanılmıştır" (Birkan, 2006, s. 58). Yeni Yalınlık akımında oluşturulan eserler, duygu ve düşüncelerin notalarla bir araya getirilmesi sonucu açık, duru ve sade bir şekilde ifade edilmiştir. Çünkü bu eserler, duygu ve düşüncelerin dinleyen kesimin zihinlerinde net bir şekilde belirlenmesini amaçlamaktadır. "Hem minimalist hem yeni yalınlık akımında karşılaştığımız gibi postmodern müzikler tonal referanslar içerir. Yeni yalınlık akımının en iyi temsilcilerinden biri olan Arvo Pärt' in, 1977 yılında düşünsel topluluk için bestelediği Tabula Rasa adlı eseri bu dönemi en iyi şekilde temsil eden eserlerden biridir" (Demirel, 2013, s.384). Minör tonda ve iki bölümden oluşan bu eserin ilk bölümünde, akorun kendi doğal tınısı üzerine yoğunlaşmış, başa dönülerek tekrarlar oluşturulmuştur. İkinci bölümde farklı enstrümanlar da esere eklenmektedir. Böylelikle keman ve piyano gibi başka tınılarda kullanılarak melodilerinin oluşturduğu armonik yapı sonrasında devam etmekte olan ezginin, sade bir ifadeye dönüştüğü görülmektedir.

"Müziğin tonal olmasına daha geniş bir perspektifle bakıldığında, yapısal prosedürler arasında metinlerle oluşturulmuş şekli, tonaliteyi ve politonaliteyi hatta atonaliteyi çarpıtılmış bir biçimde kapsayabilir" (Kramer, 1996, s.21). Rus besteci Sofia Gubaidulina'nın keman ve orkestra için 1980 yılında yaptığı Offertorium isimli eseri, akımları anlama açısından gözlemlenebilir bir örnek teşkil etmektedir. Demirel'in (2013, s.384) çalışmasında Webern'in oluşturduğu, ezginin orkestradaki farklı enstrümanlara bölünerek seslendirilmesi düşüncesine dayanan Klangfarben melodie tekniğinin, besteci tarafından müziği soyutlama eğilimiyle alakalı olduğunu, ancak aynı tekniği Bach'ın Offertorium adlı eserinde birleştirmenin, metinler arası farklı bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Henryk Mikołaj Górecki, Soprano ve orkestra için yazdığı "Hüzünlü Şarkılar Senfonisi" adlı eseri ile hâlâ hayatta olan besteciler arasındadır.

John Tavener

John Tavener, kendi adına açılmış internet sitesindeki edinilen bilgiye göre 28 Ocak 1944'te Wembley Park, Londra'da Muriel ve Kenneth Tavener'ın ilk çocuğu olarak dünyaya gelmiştir (John Tavener, t.y). Müzik, çocukluğundan beri hem kendisinin hem de ailesinin yaşamında ayrılmaz bir parçadır. John Tavener sekiz yaşında piyano derslerine başlamış, yeteneğiyle de herkesin dikkatini çekmiştir. Tavener'ın eğitimi sırasında operaya da korist olarak katılması Avrupa'nın önde gelen bestecilerinin eserlerini tanımasına olanak sağlamıştır. Arnold House'da bir koro çocuğu olarak, Presbiteryen Katolik kilisesi tarafından yetiştirilmiş olmasından dolayı kilise için birkaç şarkı ve ilahi yazmıştır. Ancak ilk önemli eseri, 1958 yılında trombon ve piyano için yazdığı konçerto olmuştur. 1962 yılında Kraliyet Müzik Akademisine katılan John Tavener, akademiye bulunduğu süre boyunca, Rachmaninov, Ravel, Prokofiev ve özellikle Stravinsky'nin eserleri üzerinde çalışmalar yapmıştır.

Besteci, eğitimi boyunca Mozart'ın Sihirli Flüt operası ve Stravinsky'nin Canticum Sacrum adlı iki eserin, eserlerini yazmada önemli bir etki oluşturduğunu birçok kez dile getirmiştir. İlk olarak Mozart'ın Sihirli Flüt operasından esinlenen besteci, yıllar sonra kendi operasını yazmıştır. "Mozart'ın son başyapıtı, sıçrama yapan tek operadır, 18.yy.'ın sınırlarına ve ilkellerin dünyasına girer" (Haydon, 1995, s.21). John Tavener üzerinde etki yaratan ikinci eser, Stravinsky'nin Canticum Sacrum adlı eseridir.

Tavener, 1962 yılından 1966 yılına kadar geçen süre içerisinde The Whale adlı eseriyle doruğa ulaşan bir dizi İncil eseri bestelemiştir. Kendisi, o dönemlerdeki besteleri hakkında şunları söylemektedir: 1969 yılında, Katolik maneviyatının derin etkileriyle yazılmış olan Celtic Requiem bestesiyle Tavener, manevi bağlılığını gösteren bir sanatçı olarak tanımlanmıştır. Böylelikle 1970'li yılların başında Tavener göz kamaştırıcı bir kariyere sahip olmuştur.

Kraliyet Bale Okulu'nda eğitim gören, 22 yaşındaki Yunan Victoria Maragopoulou ile 1974 yılında evlenen John Tavener; olumsuz düşünceler beslediği Yunanistan'a eşi ile beraber giderek orada yaşamaya başlamıştır. Yunanistan hakkındaki olumsuz düşüncelerine rağmen, Tavener ülkeyi zaman içerisinde sevmeye başlamış ve 1977 yılında Yunan Ortodoks Kilisesi'ne kabul edilmiştir. Tavener, 1977'de Katolik Hristiyanlığından ayrılarak Ortodoks Hristiyanlığı kabul etmesinin hemen ardından ilahiler düzenlemeye başlamıştır. Ortodoks ayin metinlerinden, Rus-Yunan yazar ve temalarından, büyük ölçüde de Ortodoks ton sistemlerinden etkilenen eserler dizisi bestelemiştir. "Tavener, genellikle kilise müziği ile eş tutulmuştur ve aslında eserlerinin birçoğu Ortodoks kilisesinin içinde işlev görmektedir. Bununla birlikte onun beste yapma ihtiyacı, daha çok doğaya olan aşkının ve ruhsal bir geleneğinin devamı olmasıdır" (Stewart, 1992, s.28). Gelenekselci yaklaşımına dönüşler yaparak inancının gizemlerini araştırmış, vardığı sonuçlarda karşılaştırmalar yaparak Diriliş ve Kıyamet eserlerini bestelemiştir. "İnsanlar gelenek düşüncesine Mozart ve Beethoven açısından bakma eğiliminde olsalar da Tavener beste yapmayı bir dua eylemine benzetiyordu" (Crowthers, 1994, s.14). İlerleyen zaman içerisinde Tavener'ın, hayatını adanmış olduğu kiliseden kendi isteği doğrultusunda uzaklaşmış olduğu görülmektedir.

1997 yılında, talihsiz bir şekilde hayatını kaybeden Prenses Diana'nın cenazesinde gerçekleştirilen Song for Athena performansının ardından Tavener'ın popülaritesi daha da artmıştır. 2000 yılında şovalyelik ünvanı verilmiş ve sonrasında isminin başına Sir eklenerek yaşamı boyunca Sir John Tavener olarak anılmıştır. 2000 yılında Song of the Cosmos ve ardından 2001 yılında The Veil of the Temple adlı eserleri hakkında yorum yapan eleştirmenler, Tavener'ın müziğinde yeni bir evrensellik ruhu sezdiklerini ifade etmişlerdir. Tavener eserlerinde, Hristiyan, İslam, Musevi, Hindu ve Yunan kaynaklarını kullanarak dünyanın büyük ve mistik geleneklerinden de yararlanmış. Towards Silence adlı eserini 2007 yılında tamamlamasının ardından 12 Kasım 2013 yılında İngiltere'nin Child Okeford bölgesinde yer alan Dorset' teki evinde 69 yaşında hayata veda etmiştir.

John Tavener sesteki simge kavramını sıklıkla kullanan bestecilerden biridir. 16. yüzyıldan beri İngiliz koro geleneği fazla değişime uğramamıştır ancak profesyonel ve amatör olan korolar Tavener'ın eserleri sonrasında armonik ilgiyi farklı noktalara taşımışlardır. Tavener'ın, müziğin bir amaca hizmet etmesi gerektiğine olan inancı, ikonlardan esinlenmesine neden olmuş ve bu durum sonrası manevi yaklaşımı besteci açısından derin bir felsefe haline gelmiştir. Eserlerinde tanımlanabilir sembolizm ve ritüellerden bilinçli olarak yararlanmış, böylelikle çok çeşitli inanç sistemine sahip olmuştur.

Tavener'ın eserleri, çoğu İngilizce olsa da farklı dilleri ve dinsel içerikli temaları kullanmanın bir avantajı olarak sade bir nitelik taşımakta; birçok kesim tarafından anlaşılabilir. Birçok eserinde gizem ve özgünlük unsuru taşıdığına inandığı için Yunan ve Kilise Slavcası kullanmıştır. Eserlerine hem Rusçayı hem de Bizans'a ait birkaç özgün ilahiyi dahil ederek; Rus ve Bizans unsurlarını tek bir eserde birleştirmiştir. Tavener'ın 1977 yılından sonra yazdığı kutsal koro eserlerinin yarısından fazlası eşliksiz ve tamamen akapella olarak yazılmıştır. Bunun sebebi,

geleneksel bir inanış olarak Yunan veya Rus Ortodoks kiliselerinde enstrümanların yasaklanmış olmasıdır.

Tavener'ın ses ikonlarının özelliği, yüksek ses ve uyumlu enstrümanların kullanılmasıyla elde edilen parlak bir ses bütünlüğüdür. Müzikolojik literatürde Tavener'ın müziği, Henryk Mikołaj Górecki ve Arvo Pärt'ın eserleri gibi kutsal olarak adlandırılan "Ruhsal minimalizm" akımıyla da ilişkilendirilmektedir. Bu akımın temsilcilerinin çalışmaları, tekrarlama tekniğine ve genellikle de sade melodilerin kullanımına dayanmaktadır. Tarzının farklılığı, eski ile yeninin, Doğu ile Batı'nın, ayrıntılı ve basit unsurların bir araya gelerek kaynaşmasından kaynaklanmaktadır. Ortodoks Yunanistan'dan Hindistan'a ve daha da ötesine geçerek Raga'ya dayanan Hint müziği ona yeni ve esnek bir çerçeve oluşturmuştur. Tanrı kavramının Tavener üzerindeki etkisi, Ortodoks düşüncesinden uzaklaşmasına neden olurken diğer bir taraftan Tanrı düşüncesinin olduğu her inanç sistemini de müziklerinde kullanmıştır. Antik Yunan, Hristiyan ve İslam, Hinduizm, Budizm ve Musevilik hatta Amerikan Kızılderililerinin dini motiflerini de kullanan Tavener; eserlerinde düdük, Tibet tapınak boynuzu, Tibet tapınak kasesi, Hint armonyumu, koro, piriç, org ve yaylı enstrümanları da kullanarak bestelerine farklı bir boyut kazandırmaya çalışmıştır.

The Lamb Adlı Eserin Analizi

"The Lamb (Kuzu), William Blake'ın 1789 yılında yazdığı Masumiyet Şarkıları'nda yayınlanan bir şiiridir. Blake, Masumiyet Şarkıları'nı, kendi inanç ve yaşam felsefesi açısından merkezi bir tema olan Deneyim Şarkıları'na aykırı olarak yazmıştır. Blake'ın birçok eseri gibi, The Lamb şiiri de Hristiyanlık hakkındadır. The Lamb eseri, Hristiyanlık açısından çok önemli bir yere sahiptir ve özellikle, masumiyeti, merhameti sembolize eder bunun için sıkça kullanılan bir metafor"dur" (Jacobs, 2007, s. 95-96). Blake'ın kendi müzikal ortamlarına ait hiçbir kayıt günümüze ulaşmamıştır.

The Lamb şiiri, ilk olarak Vaughan Williams tarafından 1958 yılında Ten Blake Songs albümünde bestelenmiş, daha sonra da John Tavener tarafından koral bir melodi haline getirilmiştir. Anlatım ve ifade açısından daha çok Yeni Yalınlık akımında eserler veren John Tavener, bu 4 sesli Koral eserinde de sade ve yalın bir ifade biçimi kullanmıştır. Çağdaş dönem içerisinde var olan yenilikler besteleme tekniklerinin gelişmesine katkı sağlarken bestecilerde akımlarla bağlantılı olarak farklı yöntem ve metotlar oluşturmuşlardır. Yeni yalınlık akımında kullanılan bazı yöntem ve metotlar şu şekildedir: arketipler, ölçü ve üçlemeler, yansıtımlar ve melodik modlar, paralel hareketler, ekleme ve çıkarmalar, çarpma işlemi, melodik hareketler ve dalgalar. John Tavener'ın The Lamb eseri bu yöntem ve metotlar ışığında incelenmiştir. Giriş bölümünde bahsedildiği üzere analiz olarak The Lamb eserini seçmemde iki faktör etkili olmuştur. İlki, bestecinin şarkıyı 1982 yılında tamamlamasının hemen ardından ulusal televizyonda yayınlanması sonucu uluslararası tanınırlık kazanan ilk eseri olması (Burna, 2020), ikincisi ise eserin içerisinde taşıdığı mesaj ile armonik ve melodik değişkenlere yoğunlaşarak eser üzerinde inceleme isteği uyandırmasıdır.

The Lamb, 1982 yılında İngiliz besteci John Tavener tarafından dört sesli koral bir melodi haline getirilmiş ve eserin şiirsel bir yapıyı yansıttığı düşüncesiyle belirli ve sabit bir ölçü kullanmamıştır. Başlangıçta sol majör ton olduğu belirsizlik göstermiş olsada her ölçünün sonunda mi minörle uyumlu hale getirilmektedir. Ana melodiye genellikle soprano sahiptir ve diğer partiler ana ezgiye armonik bir destek sağlamaktadır. Tavener, dikey ve yatay yansımalar

gibi farklı yöntem ve metotlar kullanarak her bir partiyi ve bu duruma bağlı olarak ölçülerdeki melodileri tersine çevirmektedir.

Şekil 1. Ana tema ile devam eden soprano seslerin dikey ayna şeklinde altolara yansıtılması.

Şekil 1’de görüldüğü gibi sol notası ile birlikte 11/8’ lik zamanlamayla ve kısık bir vurguyla başlamış olan ana tema 2. ölçüye gelindiğinde B3’lü, B2’li, K3’lü ve K2’li aralıklar şeklinde devam etmektedir. Melodiyi soprano yeniden ifade ederken, altolar aynı temayı ayna adı verilen dikey olarak soprano seslerine zıt olacak şekilde yansıttığı görülmektedir. “Yansıtımlar artan ve azalan gamları melodik bir merkeze atayan sistemdir.” (Shenton, 2012, s.62)

Şekil 2. Soprano seslerin yatay yansıtması

Şekil 2’de görüldüğü gibi, 3. ölçüye gelindiğinde ekleme çıkarma yöntemi kullanılarak ezgiye melodik bir hareket getirilmiş; 11/8’lik zamanlamayla başlayan eser 8/8’lik bir ölçüyle devam etmektedir. Ana temada var olan notalardan si, la ve sol notaları çıkarılarak, mi bemol, la bemol ve fa notası eklenmiş ve böylelikle B3’lü, B2’li, K3’lü, K3’lü, B2’li ve K3’lü aralıklar oluşturulmuştur. 4. ölçü de yatay yönde yansıtma yöntemi kullanılarak tersine çevrilmiş aralıkların birleştirilmesiyle zıt yönde bir melodik hareketlilikle devam etmektedir.

Şekil 3. Soprano seslerin devamında yatay, altolara dikey yansıtması

Şekil 3'e bakıldığında 3 ve 4. ölçülerde soprano ile oluşturulmuş olan melodik hareketlilik 5. ve 6. ölçülerde aynı şekilde 8/8'lik ölçüyle devam ederken, dikey olarak yansıtılan alto sesler soprano ile eşlik etmektedir. "Aynalamalar, farklı ayarlanmış eksenler etrafında yürütülebildiğinden, paralel hareket kullanımı çok sesli bir metin oluşturma açısından kullanımı basit bir sistemdir. Her zaman melodik sesler arasında aynı aralıkları kullanmak ile ilgili bir tekniktir." (Shenton, 2012, s.64).

Şekil 4. Bas ve tenor seslerinde dalgalar yöntemi

Şekil 4

S,A *pp*
Gave thee such a ten-der voice, Mak-ing all the vales re-joice?

T,B *pp*
Gave thee such a ten-der voice, Mak-ing all the vales re-joice?

Dalgalanma sonrası başa dönüş

7. ölçünün tekrarı

Şekil 4'de ise 7. ölçüye gelindiğinde *pp* olarak daha kısık sesle, ana tema seslerle başlayan soprano ile alt üçlü küçük ve büyük aralıklı sesler eklenerek altolarla ikinci bir melodik hareketlilik gelmektedir. 3. 6. ve 7. seslerinin yarım ses pes yapılması ile Elyan mod sistemi kullanılarak elde edilen nota dizisine tenor ve bas sesleri de eklenmiştir. Böylelikle 4 sesli koral hâle dönüşmüştür. Bas ve tenor seslerinde dalgalar yöntemi kullanılarak, kısa bir hareketli yapı oluşturulmuş sonrasında tekrar başlangıç noktasına geçiş yapılmıştır.

33

Şekil 5. Ana temanın çarpma işlemi yöntemi kullanılarak iki kat arttırılması

Şekil 5

S,A
Lit-tle Lamb who made thee? Dost thou know who made thee?

T,B
Lit-tle Lamb who made thee? Dost thou know who made thee?

Dalgalanma sonrası başa dönüş

Ana Tema

Çarpma işlemi

Şekil 5'de görüldüğü gibi 9. ölçüde ana temaya tekrar dönüş yapılmakta ve 11/8'lik zamanlama ile soprano ile alt üçlü aralıklı sesler tekrar eklenerek altolarla melodik hareketlilik devam ettirilmektedir. Bas ve tenor seslerinde dalgalar yöntemi tekrar kullanılarak; kısa bir hareketli sonrası başlangıç noktasına geçiş yapılmıştır. 10. ölçüye gelindiğinde çarpma işlemi yöntemi kullanılarak 8'lik notalar 4'lük notaya, 4'lük notalar 2'lik notaya dönüştürülerek süre uzunlukları iki kat arttırılmış ve böylelikle ritmik bir yavaşlatma yapıldığı göze çarpmaktadır. "Eklemeler ve çıkarmalar, notaların sayısını veya armoniyi düzenlerken çarpmalar yalnızca ritmi etkilemektedir." (Shenton, 2012, s.68).

Şekil 6. Tenor ve bas seslerinin oktav desteklemeleri sonrası dikey yansımaları

Şekil 6 shows a musical score for tenor (T) and bass (B) parts. The score is in 8/8 time and features a melody with a strong rhythmic pattern. The lyrics are: "Lit - tle Lamb, I'll tell thee; Lit - tle Lamb, I'll tell thee;". The score is marked with a dynamic of *mp*. A red bracket labeled "Ana Tema" spans the first two measures of the tenor part. A red bracket labeled "Dikey yansıtma" spans the first two measures of the bass part. The score is labeled "Şekil 6" at the top.

Şekil 6'ya bakıldığında, çarpma işlemi sonrası akıcı bir şekilde devam eden ritmik yapı, bir anda yavaşlama ve bitiş hissi vermektedir. Ancak 11. ölçüde tekrar ritmik temposuna dönen nota değerleri soprano ve altolarla, bas seslerin de tenorlarla birleşmesi sonucunda ana tema, kadın ve erkek sesleri şeklinde ayrılmaktadır. Tenor ve bas seslerinin oktav olarak kadın seslerini desteklemesiyle paralel bir yapı oluşmaktadır. 12. ölçüye gelindiğinde tüm partiler için ortak olan sol sesini, soprano ana temayı tekrar ederken; dikey yansıtma ile oluşturulan altolar soprano eşlik etmektedir. Bas sesler altoları, tenor sesler de soprano oktav notalarıyla desteklemekte, 4 sesli koral uyumlarına devam etmektedir.

Şekil 7. Ekleme ve çıkarma yöntemiyle oluşturulan notaların oktav ve yatay yansımaları

Şekil 7 shows a musical score for tenor (T) and bass (B) parts. The score is in 8/8 time and features a melody with a strong rhythmic pattern. The lyrics are: "He is called by thy name, For he calls him - self a Lamb." The score is marked with a dynamic of *mp*. A red bracket labeled "Yatay yansıtma" spans the first two measures of the tenor part. A red bracket labeled "oktav" spans the first two measures of the bass part. The score is labeled "Şekil 7" at the top.

Şekil 7'de görüldüğü üzere 13. ölçüde ekleme ve çıkarma yöntemiyle oluşturulan notalar 8/8'lik zamanlamayla kadın ve erkek sesleri şeklinde oktav seslerle devam etmektedir. Yatay yansıtma yöntemi kullanılarak 14. ölçü oluşturulmuş bas ve tenor sesler, aynı şekilde oktav olarak soprano ve altolarla eşlik etmektedir.

Şekil 8. Ekleme ve çıkarma yöntemiyle oluşturulan notaların dikey ve yatay yansımaları

Şekil 8 shows a musical score for tenor (T) and bass (B) parts. The score is in 8/8 time and features a melody with a strong rhythmic pattern. The lyrics are: "He is meek, and he is mild, He be - came a lit - tle child." The score is marked with a dynamic of *poco*. A red bracket labeled "Dikey yansıtma" spans the first two measures of the tenor part. A red bracket labeled "Yatay yansıtma" spans the first two measures of the bass part. The score is labeled "Şekil 8" at the top.

Şekil 8’de görüldüğü gibi 15. ölçüde, ekleme çıkarma yöntemi kullanılarak oluşturulmuş olan ezgi, soprano larla yatay yansıtma yöntemi kullanarak, 16. ölçüde oluşturulan notalarla devam etmektedir. 15 ve 16. Ölçülerde, soprano larla dikey yansıtma yöntemi uygulanarak alto sesler ikinci ses olarak eklenmektedir. Oluşturulan bu yapıda bas sesler altoları, tenor sesler de soprano ları oktav sesleriyle desteklemektedir.

Şekil 9. Çarpma yöntemi sonrası ritardando kullanılarak yavaş bir finale bitirilmesi

17 *pp* **Şekil.9**
I, a child, and thou a lamb, We are called — by his name.
I, a child, and thou a lamb, We are called by his name.

19 *Rit.*
Lit - tle Lamb, God — bless thee! Lit - tle Lamb, God — bless thee!
Lit - tle Lamb, God — bless thee! Lit - tle Lamb, God — bless thee!

Şekil 9’a bakıldığında 16. ölçünün sonunda puandorg kullanılarak finale hazırlanan eser 7, 8, 9 ve 10. ölçülerde olduğu gibi 3, 6 ve 7. seslerinin yarım ses pes yapılması ile oluşturulan Elyan mod dizisi 17, 18, 19 ve 20. ölçülerde iki farklı tekrar etmektedir. İlk farklılık 18. ölçüde called kelimesine sözsüz uyum sağlamak amacıyla tenorda do, bas sesinde ise la olan 8’lik iki nota birleştirilerek 4’lük şeklinde tek nota olarak yazılmaktadır. İkinci farklılık ise 20. ölçüde çarpma işlemi yöntemi kullanılarak oluşturulan, ritmik farklılık ritardando kullanılarak daha yavaş bir finale bitirmektedir.

SONUÇ

Çağdaş dönemin getirileri doğrultusunda, sanatsal alanda oluşan yeniliklerin ve ifade biçiminin, geleneksel müziği etkilemesi ve yeni akımları doğurmuş olması kaçınılmaz bir sonuçtur. Ancak Yeni Yalınlık akımı bestecileri ortaya çıkan bu değişimlere farklı bir şekilde yaklaşarak, dinleyiciyle kolay bir iletişim kurmayı amaçlamıştır. “Bazı teorisyenler yeni müzik bestecisinin yeni dilinin, örneğin rastlamsal ya da deneysel müziğin, eserle ve dinleyici arasındaki bağın oluşmasında engel oluşturduğunu ifade etmektedir” (Tuncer, 2021, s.152). Yeni Yalınlık akımı içerisinde ilahi bestelerin varlığının olması bu akımın dinsel temalarla zenginleştiğinin ve ilgi çektiğinin düşünülmesi gibi yanlış bir yaklaşım olmamalıdır. Bu düşüncenin yerine akımın içeriğinde barındırdığı sadelik ve yalınlığın bestecilerin kendi inanç sistemleriyle birleştirildiğinde ortaya çıkan müziği kişisel bir yaklaşımı olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Örneğin, Alman besteci olan Wolfgang Rihm’in Der Einsamste adlı eserinde, sadeliğin ve yalınlığın hâkim olduğu melodik yapı tamamen din dışı ve opera tekniğiyle harmanlanmış bir eserdir. Yine aynı şekilde Estonyalı Arvo Pärt, dizisel yöntemler geliştirerek Tintinnabuli adında farklı kompozisyon tekniği geliştirmiş ve Für Alina adlı

eserinde din dışı bir tema kullanarak ses kadar sessizliğin de önemli olduğunu vurgulamıştır. Rus besteci Sofia Gubaidulina'nın Offertorium adlı keman konçertosunda ise yine aynı şekilde farklı bir temanın kullanıldığının anlaşılması açısından gözlemlenebilir bir örnek teşkil etmektedir. "Modernist eserlerin gerçekten de belirgin ayrıcalıkları vardır. Bu ayrıcalıklar; üslup, teknik ve düşünce olmak üzere üç başlıkta toplanabilir. Bu başlıklar yine Butler'ın dediği gibi romanda, tiyatrodaki, resimde ve müzikte belirgin olarak görülmüştür" (Açıköz, Sağer 2019, s.311). İngiliz besteci John Tavener'ın Presbiteryen Katolik kilisesi tarafından yetiştirilmiş olması ve hayatı boyunca Hristiyan kilise müziğinin içinde bulunması, ilahi eserler yazmasında etkin bir sebeptir. Ancak Tavener için bu ilahi yaklaşım sadece Hristiyanlıkla sınırlı kalmayarak Tanrı düşüncesinin olduğu her inanç sistemini müziklerinde kullandığı görülmektedir. Tavener'ın, müziğin bir amaca hizmet etmesi gerektiğine olan inancı, ikonlardan esinlenmesine neden olmuş ve bu durum sonrası manevi yaklaşımı besteci açısından derin bir felsefik anlayış haline gelmiştir. William Blake'ın 1789 yılında yazdığı Masumiyet Şarkıları'nda yayımlanan The Lamb eseri, şairin birçok eseri gibi Hristiyanlık hakkındadır. Anlatım ve ifade açısından daha çok Yeni Yalınlık akımında eserler veren John Tavener, bu 4 sesli koral eserinde de sade ve yalın bir ifade biçimi kullanmıştır. "İlahi amaçla yazılmış olan minimal eserler sadelik içinde değerlendirilir" (Chevassus, 2002, s.17-19; Mcglaughlin, 1998). Genellikle yatay ve tersinden çalınarak oluşturulan bu kısa tema, yansıtma tekniğiyle beraber aynı eşit aralıklar kullanılarak, dört sesli bir ilahi haline getirilmiştir. Sadelikte devam eden uyum sanki katlanarak devam eden bir düşünceyi ortaya koymuş gibi hissettirmektedir. Sesteki simge kavramını kullanarak sadece sekiz notayla başlatmış olduğu The Lamb eseri, yaptığı yansıtma ve ters nota sistemiyle katlanarak tonal bir finale sonuçlanmaktadır. "Yenilikler, yaygın hale gelmeyip toplum tarafından kabul edilmemiş olsa da yine de bir icattır. Kaos ve müzik konusunda yapılan birçok araştırmada da olduğu gibi, çağdaş müzik, çok belirgin olarak doğrusal olmayan (nonlinear) yaratımların bütünüdür" (Yöre, 2011, s.12).

Besteci The Lamb eserini üç yaşındaki yeğeni Simon'a doğum günü hediyesi olarak yazdığını söylemektedir (John Tavener, t.y). Masumiyet denildiğinde ilk akla gelen şey çocuktur ve Blake'in masumiyet şarkıları şiiriyle John Tavener'ın ana temadaki sekiz notası birleştiğinde ortaya çıkan melodilerin Simon ve The Lamb arasında nasıl bir bağlantı yapmış olabilir sorusuna cevap aramak şarkı üzerinde yoğunlaşılmasına neden olmuştur. Belki de Tavener yeğeni Simon'a olan sevgisini eserindeki gibi saf ve sade bir şekilde anlatmaktadır. Ya da nasıl şarkı bir soprano çizgisinin saflığıyla başlıyor ve yol boyunca alto, tenor ve bas bölümleriyle birleşiyorsa Simon'a da büyürken onu seven insanların her zaman yanında olacağı düşüncesini hissettirmek olabilir. Tavener'ın, Blake'in şiirindeki kuzu gibi yeğeni Simon'u masum bir çocuk şeklinde düşünmüş olma ihtimalide söylenilebilir. Nedenlerin hangisi olduğunu bilmek ve sonuçlandırmak elbette ki zordur, çünkü sadece dinlediğinizde oluşan fikirlerle kişisel olarak yorum yapmak daha doğru olacaktır. John Tavener'ın yaptığı besteler inanç felsefine ve yaratıcılığına kendi bakış açısıyla, evrensel bir yaklaşım sergilemektedir. Ancak Yeni Yalınlık akımının asıl önceliğinde olduğu gibi dinleyiciye en yalın ve sade halde nasıl bir his verdiğidir. The Lamb eserinde, üç yaşında olan bir çocuğa masumiyetle ilgili verilen en saf hediye her zaman akıllarda kalacak ve unutulmayacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz M.G., Sağer T. (2019). Müzikte klasik ve postmodern dönem eserlerin form analizi ile incelenmesi. *ASOS Journal*, 93, 309-323.
- Birkan, Ü. (2006). *Dinleyicinin kitabı*. Yakın Kitabevi.
- Burna, M. (2020, 29 Kasım). *John Tavener 'The Lamb': Little Lamb*. *Classicalexburns*.
<https://classicalexburns.com/2020/11/29/john-tavener-the-lamb-little-lamb/>
- Cangal, N. (2010). *Armoni* (301). Arkadaş Yayınevi.
- Cebeci, S. (2010). *Bilimsel araştırma ve yazma teknikleri*. (3.bs.). Alfa Yayıncılık.
- Chevassus, B.R. (2011). *Müzikte postmodernlik*. (İ. Usmanbaş, Çev.) Pan Yayıncılık.
- Crowthers, M. (1994). All at sea? *The Musical Times*, 135. Jstor (Organization) U.S.A
- Demirel E. (2013). Müzikte Postmodernizm. *E-Journal of New World Sciences Academy*.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/186487>
- Eagleton, T. (1986). *Against the grain essays 1975-1985*. Verso Books.
- Haydon, G. (1995). *John Tavener, Glimpses of Paradise*. Victor Gollancz.
- Heyning, E. (2018). *8 John Tavener and Sacred Silence*. Heart's Ease.
- Hillman, D. J. (1962). The measurement of simplicity. *Philosophy of Science*, 29(3), 225-252,
<http://www.jstor.org/stable/pdfplus/186043.pdf>
<http://johntavener.com/life/life-events/>
- Imrie, S. (1998) Analysis of selected choral works by John T A Vener with particular reference to the post-1977 works.
<https://vital.seals.ac.za/vital/access/manager/PdfViewer/vital:2642/SOURCEPDF?viewPdfInternal=1>
- Jacobs, A. S. (2007). The Lion and the Lamb: Reconsidering 'Jewish-Christian Relations' in Antiquity. In *The ways that never parted: Jews and Christians in antiquity and the middle ages*. Adam H. Becker and Annette Yoshiko Reed (Ed.). pp. 95-118. Fortress Press.
- Kramer, J.D. (1996). Postmodern concepts of musical time. *Indiana theory review*, 17(2), 21-61.
- Lorenz R. (2020). The magnificat and nunc dimittis of Sir John Tavener: Byzantine influences on Tavener's so-called. *Holy Minimalism Style of Composition*, 1(1), 150-167.
<https://doi.org/10.26262/smb.v1i1.7757>
- McLaughlin, B. (1998). *Arvo pärt and the new simplicity*. Saint Paul Sunday.
http://saintpaulsunday.publicradio.org/features/9810_part/index.htm
- Miklaszewska J. (2021). The idea of an 'icon in sound' in the Works of John Tavener. *Liturgia Sacra. Liturgia-Musica-Ars*, 57(1), 217-231.
- Mimaroglu, İ. (1995). *İlhan Mimaroglu ve müzik tarihi*. (6.bs.). Varlık Yayınları.
- Say, A. (2000). *Müzik tarihi*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Shenton, A. (2012). *The Cambridge companion to Arvo Pärt*. Cambridge University Press.
- Stewart, M. (1992). A voice in the wilderness. *Gramophone*, 69, 28-29.

- Tavşancıl, E., Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon.
- Tuncer, K.A. (2021). 20. yüzyıl müziği yeni notasyon uygulamaları üzerine bir inceleme. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(36), 142-153. <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.538>
- Waugh, A. (2000). *Klasik müzik dinlemede yeni bir yol*. Aksoy Yayıncılık.
- Yöre S. (2011). *Çağdaş müzik: Bestecilik ana akımları, teknikleri, ve başlıca besteciler*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(3), 1-19. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4388/60301>